

TÁRSADALOMTUDOMÁNYI TANULMÁNYOK
Tanulmánykötet

TÁRSADALOMTUDOMÁNYI TANULMÁNYOK

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpontjának
tanulmánykötete

Szerkesztette:
Molnár D. Erzsébet és Molnár Ferenc

II. RF KMF – „RIK-U” Kft.
Beregszász–Ungvár
2021

ETO 300(=945.11)(477.87)

T 32

Tanulmánykötetünk első fejezetében a 19. századi nemzetiségi kérdés és törvényhozás változó tartalmának magyarországi összefüggéseivel foglalkozik. Az itt található írások olyan kérdéseket vizsgálnak, mint az 1860-as években kidolgozott nemzetiségi törvényjavaslatok és nemzetkonceptiók, az 1868-as nemzetiségi törvény és a multietnikus állam dilemmái, valamint az északkelet-magyarországi ruszin mozgalom kiegyezés előtti és utáni helyzete. A kiadvány többi fejezetében kárpátaljai tematikájú, történelmi és társadalomtudományi jellegű tanulmányok kerülnek közlésre. Kötetünket mindazoknak ajánljuk, akik betekintést kívánnak nyerni a Kárpát-medence, különösképpen a mai értelemben vett Kárpátalja új- és jelenkori történetébe, nemzetiségi, felekezeti, társadalom- és oktatáspolitikai viszonyaiba, valamint politikai és gazdasági helyzetébe.

Kiadásra javasolta a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa
(2020.12.03., 8. számú jegyzőkönyv)

Készült a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpontja, Történelem- és Társadalomtudományi Tanszéke, valamint Kiadói Részlege közreműködésével.

Szerkesztette: *Molnár D. Erzsébet és Molnár Ferenc*
(II. RF KMF, Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpont,
Történelem- és Társadalomtudományi Tanszék)

Lektorálta:

Dr. habil. Barta Róbert (intézetigazgató, egyetemi docens, Debreceni Egyetem BTK, Történelmi Intézet)

Dr. Brenzovics László (docens, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola,
Történelem- és Társadalomtudományi Tanszék)

Prof. Dr. Erdődy Gábor (az MTA doktora, egyetemi tanár, Eötvös Loránd Tudományegyetem)

Dr. Fodor Gyula (rektorhelyettes, docens, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola,
Földtudományi és Turizmus Tanszék)

Kutassy Ilona (igazgatóhelyettes, Kárpátaljai Területi Állami Levéltár)

Prof. Dr. Mándrik Iván (professzor, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola,
Történelem- és Társadalomtudományi Tanszék)

Dr. Molnár József (tanszékvezető, docens, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola,
Földtudományi és Turizmus Tanszék)

Dr. Orosz Ildikó (elnök, docens, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola,
Pedagógia és Pszichológia Tanszék)

Korrektúra: *Hnatik-Riskó Márta*

Műszaki szerkesztés és tördelés: *Vezsdel László*

Borítóterv: *Vezsdel László*

ETO-besorolás: *a II. RF KMF Apáczai Csere János Könyvtára*

A kiadásért felelnek:

Orosz Ildikó (elnök, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola)

Csernicskó István (rektor, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola)

Dobos Sándor (részlegvezető, Kiadói Részleg, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola)

A tanulmányok tartalmáért kizárólag a szerzők felelnek.

A kiadvány megjelenését támogatta az MTA Domus Kuratóriuma.

Kiadó: a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (cím: 90 202 Beregszász, Kossuth tér 6.; e-mail: foiskola@kmf.uz.ua) és a „RIK-U” Kft. (cím: 88 000 Ungvár, Gagarin u. 36.; e-mail: print@rik.com.ua)

Nyomdai munkálatok: Kálvin Nyomda (cím: 90 202 Beregszász, Kossuth tér 4.; e-mail: kalvin.nyomda@gmail.com)

ISBN 978-617-7868-64-3

© A szerzők, 2021

© A szerkesztők, 2021

© II. RF KMF, Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpont 2021

TARTALOM

ELŐSZÓ	7
<i>Nemzetiségi kérdés és törvényhozás a 19. századi Magyarországon.....</i>	9
Deák Ágnes: NEMZETISÉGI TÖRVÉNYJAVASLAT-VÁLTOZATOK MAGYARORSZÁGON, 1861–1868.....	11
Gyáni Gábor: AZ 1868-AS NEMZETISÉGI TÖRVÉNY ÉS A MULTIETNIKUS ÁLLAM PROBLÉMÁJA.....	29
Lajtai L. László: A NEMZETISÉGI EGYENJOGÚSÁGRÓL SZÓLÓ TÖRVÉNY VITÁJA A MAGYAR ORSZÁGGYŰLÉSSEN ÉS A NEMZETKONCEPCIÓK ÖSSZECsapása	39
Molnár Ferenc: FEJEZETEK AZ ÉSZAKKELET-MAGYARORSZÁGI RUSZINOK NEOABSZOLUTIZMUS KORI TÖRTÉNETÉBŐL.....	63
Fedinec Csilla: RUSZIN ÖNMEGHATÁROZÁSI KÍSÉRLETEK AZ 1860-AS ÉVEKBEN	77
Molnár Ferenc: PANKOVICS ISTVÁN MUNKÁCSI PÜSPÖK ÉS A RUSZIN MOZGALOM	93
<i>Történelmi tanulmányok.....</i>	109
Dancs György: AZ ELSŐ KOLERAJÁRVÁNY ELLENI VÉDEKEZÉS SZEREPLŐI MAGYARORSZÁGON.....	111
Csatáry György: A BRASCSAJKÓ-LEVÉLTÁR IRATAI (1919–1952)	135
Szamborovszkyné Nagy Ibolya: A BEREKSZÁSZI REFORMÁTUS GYŰLEKEZET TEMPLOMÁNAK TÖRTÉNETE A KEZDETEKTŐL 1931-IG.....	183
Molnár D. Erzsébet: A SZOVJET MEGSZÁLLÁS KEZDETEI KÁRPÁTALJÁN 1944 OKTÓBERÉBEN.....	203
Váradi Natália: MINDENNAPOK ÉS HATÁR MENTI KAPCSOLATOK KÁRPÁTALJÁN A HRUSCSOV-ÉRÁBAN.....	215

<i>Kárpátalja. Közigazgatás, mobilitás, politika</i>	237
Molnár D. István: KÁRPÁTALJA LAKOSSÁGÁNAK TERÜLETI ELOSZLÁSA AZ ÚJONNAN KIALAKÍTOTT KÖZIGAZGATÁSI RENDSZER TÜKRÉBEN	239
Pallay Katalin: HAZATÉRNI VAGY OTTMARADNI? A KÁRPÁTALJAI MOBILIS HALLGATÓK LETELEPEDÉSÉRE HATÓ TÉNYEZŐK VIZSGÁLATA.....	255
Darcsi Karolina – Orosz Ildikó – Molnár D. István: A „KMKSZ” – UMP SZEREPLÉSE A 2020-AS UKRAJNAI HELYHATÓSÁGI VÁLASZTÁSOKON	275
Orosz Ildikó – Pataki Gábor – Molnár D. István: BEREGSZÁSZ ÉS TÉRSÉGÉNEK FEJLESZTÉSI TERVE	289
<i>Recenziók</i>	317
Molnár Ferenc: A RÁKÓCZI-KOR KÁRPÁTALJAI NÉZŐPONTBÓL. CSATÁRY GYÖRGY: A RÁKÓCZI-KOR EMLÉKHELYEI KÁRPÁTALJÁN.....	319
Csatáry György: RECENZÍÓ AZ „ÖRZENI KINCSES TEMETŐKET.” A BEREGSZÁSZI KÖZTEMETŐ EGYKORI RÓMAI KATOLIKUS SÍRKERTJE CÍMŰ KIADVÁNYRÓL	323
Csernicskó István: MIT MUTAT A MÉRLEG? OROSZ ILDIKÓ–PALLAY KATALIN: A KÁRPÁTALJAI OKTATÁS HELYZETE A 2019-ES KÜLSŐ FÜGGETLEN ÉRETTSÉGI EREDMÉNYEINEK TÜKRÉBEN	327
Szilágyi Lajos: RECENZÍÓ OROSZ ILDIKÓ–PALLAY KATALIN A KÁRPÁTALJAI OKTATÁS HELYZETE A 2019-ES KÜLSŐ FÜGGETLEN ÉRETTSÉGI EREDMÉNYEINEK TÜKRÉBEN C. MONOGRÁFIÁJÁRÓL	331
Császár István: RECENZÍÓ A MENEKÜLTEK, MIGRÁNSOK, ÚJ HAZÁT KERESŐK CÍMŰ KÖTETRŐL	335
Asztalos Annamária: RECENZÍÓ A VOLT EGYSZER EGY MONARCHIA. VÁROS ÉS VIDÉK C. KIADVÁNYRÓL.....	343

Darcsi Karolina* – Orosz Ildikó** – Molnár D. István***

A „KMKSZ” – UMP szereplése a 2020-as ukrajnai helyhatósági választásokon

2020. október 25-én nyolcadik alkalommal tartottak helyhatósági választásokat Ukrajnában. A megszállt területek kivételével egész Ukrajnában a különböző szinteken az újonnan kialakított járásokba és a leendő kistérségekbe, összesen 1577 helyi tanácsba 43122 képviselői és 1421 polgármesteri mandátumért lehetett indulni. A választások előzményéhez tartozik, hogy közvetlenül a választások előtt ismét új választási rendszert vezettek be, valamint új közigazgatási szerkezetet alakítottak ki.

A decentralizáció

Az évek óta húzódó decentralizációs folyamatnak 2020-ra sikerült a végére érni, így kialakításra kerültek a kistérségek (OTF), és összevonásokkal csökkentették a járások számát. A közigazgatás-szerkezeten eszközölt módosítások azonban nem kerültek be az Alkotmányba, ezért hogy elkerüljenek egy alkotmányellenes választást, gyakorlatilag továbbra is a régi rendszernek megfelelően kialakított kistérségek városi, nagyközségi és községi tanácsaiba írták ki a választásokat, s a kistérség kifejezést, mely az új közigazgatási alapegységeket hivatott jelölni, egyáltalán nem használták.

Kárpátalján a kistérségek kialakítása hosszan váratott magára, az országban az utolsók közt 2019. szeptember 26-án fogadta el a megyei tanács Kárpátalja megye területiális közösségi létrehozásának távlati tervét. Mint ismeretes, 2019 szeptemberéig Kárpátalja Ukrajna egyetlen olyan megyéje volt, ahol még nem fogadták el a távlati tervet az egyesült területi közösségek (azaz kistérségek) kialakításáról. Az ülés elején Ihor Bondarenko, a Kárpátaljai Megyei Állami Közigazgatási Hivatal akkori elnöke arra szólította fel a megyei képviselőket, hogy szavazzák meg a projektet, amelyet addig mesterségesen gátoltak. A kistérségek kialakításánál

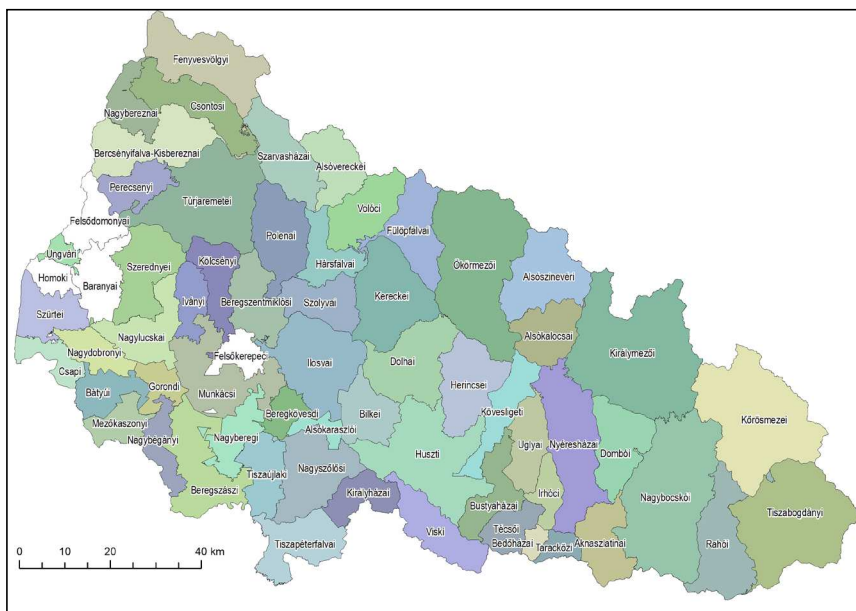
*Tanár, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Történelem- és Társadalomtudományi Tanszéke; kutató, Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpont

**Elnök, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola; docens, Pedagógia és Pszichológia Tanszék

*** Tanár, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Földtudományi és Turizmus tanszéke; kutató, Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpont

nem minden esetben vették figyelembe a törvény által előírt „önkéntes egyesülés elvét”, a megye lakossága több helyen is tiltakozó akciókat szervezett a mesterségesen kialakított településegysítések terve miatt, a szavazás napján is a megyeháza előtt reggeltől több száz ember tüntetett, akik egy jelentős csoportját az Ungvárral szomszédos települések lakosai alkották. Ők az Ungvárhoz való csatlakozás ellen tiltakoztak. Végül a szavazásra bocsátott projektet a beregisztrált 54 képviselő közül 37-en szavazták meg. A távlati terv értelmében Kárpátalján 54 kistérséget hoztak volna létre. A kistérségek ügyében magyar szempontból fontos döntés meghozatalában jelentős szerep hárult Barta József-re, a Kárpátaljai Megyei Tanács első elnökhelyettesére, a KMKSZ alelnökére, aki magyar szempontból „sikernek és győzelemnek” könyvelte el az elfogadásra beterjesztett tervezetet. Ez azt jelenti, hogy a magyar többségű települések saját kistérségeket hozhattak létre. Így a magyarok lakta vidéken az Ungvári járásban bekerült a tervbe a Homoki, a Szürtei, a Csapi, a Nagydobronyi, a Beregszászi járásban a Bátyúi, a Kaszonyi és a Beregszászi, a Nagyszőlősi járásban a Tiszaújlaki és a Tiszapéterfalvai, a Huszti járásban pedig a Viski kistérség. A terv számos módosításon esett át, végül a 2020. május 13-án Ukrajna Miniszteri Kabinete által elfogadott terv 64 kistérség kialakítását hagyta jóvá (*Ukrajna Miniszteri Kabinete, 2020*) (1. ábra).

1. ábra. Kárpátalja kistérségei a 2020-as közigazgatási reformot követően

Forrás: Saját szerkesztés www.decentralization.gov.ua alapján

A decentralizáció következő lépéseként a kormány 2020 júniusában hagyta jóvá a tervet, melynek alapján a megyéket új, az eddigieknél lényegesen nagyobb területű és jelentősebb lélekszámú járásokra osztották fel. A járások száma így a korábbi 490-ről 129-re csökkent az országban, Kárpátalján megszűnt a korábbi 13 járásra való felosztás, helyettük 6 nagyobb járást alakítottak ki: Munkácsi, Ungvári, Beregszászi, Huszti, Técsői és Rahói járásokat (1. táblázat).

1. táblázat. Kárpátalja járásai a 2020-as közigazgatási reformot követően

A közigazgatási egység neve	Kistérségek száma	Népesség, fő (2020)	Magyarok aránya a 2001-es népsz. alapján, %
Beregszászi járás	10	208 420	42,1
Huszti járás	13	268 303	2,0
Munkácsi járás	13	253 562	5,9
Rahói járás	4	82 568	3,6
Técsői járás	10	185 023	2,8
Ungvári járás	14	255 915	13,9
Kárpátalja	64	1 253 791	12,1

Forrás: www.decentralization.gov.ua

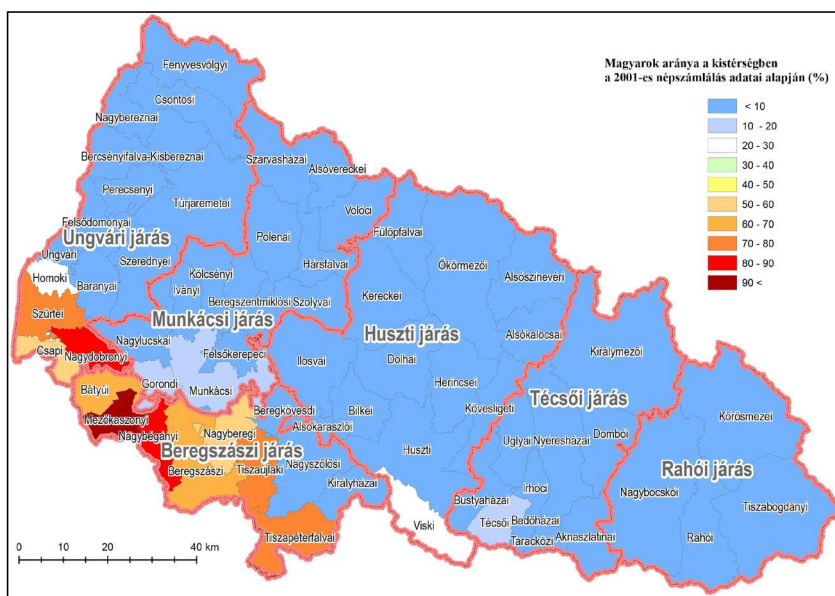
Magyar szempontból ugyan megmaradt központnak a Beregszászi járás, mely korábban ez egyetlen magyar többségű járás volt a megyében, de az összevonások következtében megváltozott az etnikai arány, és kisebbségbe került a magyarság. A Beregszászi járáshoz csatolt korábbi Nagyszőlősi járás és az ilosvai járási Beregkövesdi kistérség jelentősen növelte az ukránok arányát, így a magyarok a járás lakosságának csupán 42,1%-át adják. Az Ungvári járásban a magyarok a népesség 13,9%-át alkotják, míg a többi járásban ez az arány nem éri el a 10%-ot sem, így a Husztiban 2%, a Munkácsiban 5,9%, a Rahóiban 3,6%, a Técsői járásban pedig 2,8% a magyarok aránya.

Az újonnan kialakított kistérségek többségében az ukránok, 10-ben a magyarok és 1-ben a román nemzetiségűek alkotják a többséget. A legtöbb magyar többségű kistérség, szám szerint 7, a Beregszászi járás területén található (2. ábra). A Beregszászi járás 10 kistérsége közül csak a Nagyszőlősi, a Királyházaiban és a Beregkövesdi kistérségben a magyarok. Azonban itt a magyarok aránya nem éri el a 10%-ot sem. A Beregszászi kistérségben 64,7%, a Tiszapéterfalvaiban 74,2%, a Tiszaújlaki kistérségben 71,2%, a Bátyúi kistérségben 60,9%, a Mezőkaszonyi kistérségben 90,7%, a Nagybégányi kistérségben 81,4%, a Nagybereg kistérségben 51,7% a magyarok aránya.

Három magyar többségű kistérség található az Ungvári járás területén, ezek a Nagydobronyi kistérség (87,3%), a Csapi kistérség (52,0%) és a Szürtei kistérség (70,8%).

A többi kistérségben a magyarok kisebbségben vannak. Jelentős a magyarok aránya a Viski (23,0%), a Homoki (20,6%), a Munkácsi (10,6%), a Técsői (11,8%) és a Gorondi kistérségben (15,1%). A többi kistérségben a magyarok a lakosság kevesebb mint 10%-át adják.

2. ábra. A magyarok aránya a kialakított kistérségekben a 2001-es népszámlálás adatai alapján

Forrás: Saját szerkesztés

A választási törvény

Az új választási törvény elfogadására nem sokkal a választások előtt került sor. A szabályozás értelmében a községi, nagyközségi és városi tanácsok megválasztására azokban a kistérségekben, amelyekben a választópolgárok száma nem éri el a 10 ezret, változatlanul a többségi választási rendszer alapján, többmandátumú választókerületekben került sor. Minden ilyen választókerületből legalább két, de legfeljebb négy képviselőt lehetett megválasztani. Egy választási fordulót rendeztek.

A megyei, járási tanácsok képviselőit, illetve azoknak a városi, városi kerületi, községi és nagyközségi tanácsoknak a képviselőit, amelyekben 10 ezer vagy ennél több választópolgár él, nyílt listás arányos választási

rendszer alapján választották meg. Ilyenkor az adott település vagy közigazgatási egység egyetlen nagy választókerületet képez, amely választókerületekre oszlik. A választás egyfordulós.

Azokban a községekben, nagyközségekben és városokban, ahol a választópolgárok száma nem éri el a 75 ezret, a településvezetőket, polgármestereket többségi választási rendszer szerint választották meg egy forduló alapján. Azokon a településeken, ahol 75 ezer vagy ennél több választópolgár él, kétfordulós választásokat rendeztek, ugyancsak többségi választási rendszer alapján. (Lásd a Vtk. 192. cikkelyét!) A megyei és járási szintű testületek esetében 5 százalékban határozták meg a bejutási küszöböt. A szavazólapokon feltüntették a listavezető és az adott körzetben indított képviselőjelöltek neveit, valamint az öt jelölő párt nevét külön, így a választók egyszerre szavaztak a pártra, és a párt által indított jelöltek közül is saját preferenciáik alapján kiválaszthattak valakit (3. ábra).

3. ábra. A szavazólap mintája

Модель

Виборчий бюлетень

місцеві вибори 25 жовтня 2020 року

Багатомандатний виборчий округ з виборів депутатів Київської міської ради

Територіальний виборчий округ №6
Виборча дільниця №543 345

ПЕРШИЙ КРОК
Зробіть позначку «плюс» або іншу, яка засвідчує ваше волевиявлення у лівому квадраті проти назви місцевої організації політичної партії

ДРУГИЙ КРОК
Занесіть в трафарет номер обраного Вами кандидата зі списку політичної партії, яку ви обрали (за бажанням)

1 **Партія помідорів**
Помідор Помідорович Помідорич

01 Херсонський П.К.	05 Червона П.К.
02 Уманський Г.Н.	06 Гнилий Г.Н.
03 Жовта К.Г.	07 Бурий К.Г.
04 Рожевий Л.Н.	08 Чорний Л.Н.

2 **Яблучна партія**
Кисляк Краснович Подільський

01 Джонатан П.К.	05 Кисляк П.К.
02 Голден Г.Н.	06 Соковита Г.Н.
03 Слава К.Г.	07 Червоний К.Г.
04 Жовтобока Л.Н.	08 Побита Л.Н.

3 **За стиглу вишню**
Вишня Остап Миколайович

01 Кисля П.К.	05 Сусідський П.К.
02 Солодка Г.Н.	06 Денний Г.Н.
03 Кислосолодка К.Г.	07 Сирецький К.Г.
04 Крадена Л.Н.	08 Чорна Л.Н.

A városok polgármestereit pártok jelölhették, vagy függetlenként indulhattak. Az európai normákhoz igazodva a pártok számára a jelöltállítás során a törvény külön nemi kvótákat írt elő. Az új törvény értelmében jelentősen csökkentették a képviselő-testületek számát, hisz a kistépülési

önkormányzatok megszűntek, helyettük a nagyobb lélekszámú kistérségi tanácsok testületei álltak fel, s a megnagyobbított járásokkal a járási képviselő-testületek létszáma is bővült.

A községi, nagyközségi, városi, városi kerületi, járási és megyei tanácsok tagjainak számát az adott területi közösség vagy adminisztratív egység területén élő választók számától függően állapították meg a következők szerint:

1. 10 ezer választóig – 22 képviselő;
2. 10 ezertől 30 ezer választóig – 26 képviselő;
3. 30 ezertől 50 ezer választóig – 34 képviselő;
4. 50 ezertől 100 ezer választóig – 38 képviselő;
5. 100 ezertől 250 ezer választóig – 42 képviselő;
6. 250 ezertől 500 ezer választóig – 54 képviselő;
7. 500 ezertől 1 millió választóig – 64 képviselő;
8. 1 milliótól 2 millió választóig – 84 képviselő;
9. 2 millió választó felett – 120 képviselő.

Kárpátalja és a magyarság a 2020-as önkormányzati választásokon

A Kárpátaljai Megyei Tanács létszáma maradt 64 fő 2015-höz hasonlóan. Jelentős változások történtek a járásokat illetően, hisz a korábbi 13 járás helyett vidékünkön 6 járást alakítottak ki, így a megnagyobbított járások nagyobb létszámú képviselő-testületeket eredményeztek. A Beregszászi járáshoz került a Nagyszőlősi járás és az Ilosvai járás egy része, így a korábbi 34 fős tanács idén 42 képviselőre bővült, ugyanígy a kibővített Munkácsi, Técsői, Ungvári és Huszti Járási Tanácsok létszáma is 42 fős lett, míg a Rahó Járási tanács 38 fős képviselő-testületet választott.

A választási törvény megváltozása, az országban kialakult gazdasági és járványügyi helyzet miatt bekövetkezett nagymértékű kivándorlás is szükségessé tette volna a két magyar párt együttműködését a választásokon 2015-höz hasonlóan, maga az UMDSZ kezdeményezte ezeket a tárgyalásokat 2020-ban, azonban végül kihátráltak és elutasították a KMKSZ ajánlatát, külön indultak a választásokon, megyei listát az UMDSZ nem állított. A „KMKSZ” – UMP összesen 571 képviselőjelöltet indított a különböző szintű tanácsokba, 2 kistérségi polgármesterjelöltet állított, és további 8 függetlenként induló polgármesterjelöltet támogatott. A magyarok régióban elsőprő győzelmet aratott a „KMKSZ” – UMP.

A párt által elért mandátumok számát az alábbi táblázat mutatja, ahol a másik magyar párt, az UMDP által elnyert képviselői mandátumokat is feltüntettük.

2. táblázat. A 2020. évi helyhatósági választáson magyar pártoktól bejutott képviselők száma

Testület	Választás módja	Képviselők száma a testületben	KMKSZ által mandátumhoz jutott képviselők száma	UMDSZ által mandátumhoz jutott képviselők száma
Kárpátaljai Megyei Tanács	listás	64	8	nem indítottak jelölteket
Beregszászi Járási Tanács	listás	42	15	3
Ungvári Járási Tanács	listás	42	6	0
Beregszászi Városi Tanács	listás	34	13	8
Munkácsi Városi Tanács	listás	38	3	nem indítottak jelölteket
Csapi Városi Tanács	listás	26	6	3
Nagyszőlősi Városi Tanács	listás	34	3	nem indítottak jelölteket
Técsői Városi Tanács	listás	26	2	nem indítottak jelölteket
Újlaki Nagyközségi Tanács	listás	26	12	3
Királyházi Nagyközségi Tanács	listás	26	3	nem indítottak jelölteket
Aknaszlatinai Nagyközségi Tanács	listás	26	2	nem indítottak jelölteket
Viski Nagyközségi Tanács	listás	26	4	nem indítottak jelölteket
Bátyúi Nagyközségi Tanács	egyéni	22	2	nem indítottak jelölteket
Nagyberegai Községi Tanács	egyéni	22	3	1
Kaszonyi Községi Tanács	egyéni	22	2	1
Péterfalvai Községi Tanács	listás	26	17	3
Nagylucskai Községi Tanács	listás	26	3	nem indítottak jelölteket
Homoki Községi Tanács	listás	26	3	0
Gorondi Községi Tanács	egyéni	22	3	nem indítottak jelölteket
Nagydobronyi Községi Tanács	egyéni	22	8	1
Szürtei Községi Tanács	egyéni	22	12	0
Összesen:			130	23

Forrás: www.cvk.gov.ua

A 64 fős megyei testületbe 54 jelöltet indított a „KMKSZ” – UMP, a hivatalos végeredmény alapján hat politikai erőnek sikerült bekerülnie a Kárpátaljai Megyei Tanácsba, köztük a magyaroknak.

A „KMKSZ” – Ukrajnai Magyar Párt 39049 szavazattal a negyedik helyen végzett, az elért eredmény a leadott érvényes szavazatok 12,50 % -át jelenti, amely 8 képviselői helyet jelent a testületben ugyanúgy, mint 2015-ben. A megyei tanácsban Brenzovics László, Barta József, Balogh Livia, Bíró Erzsébet, Gulácsy Géza, Orosz Ildikó, Péter Csaba és Petei Judit lett a KMKSZ-frakció képviselője. A megyei testületben a korábbi hagyományokat megtörve, a kiváló eredmények ellenére végül nem kaptak pozíciókat a magyarok, sőt a koalíciós tárgyalások közepén Ukrajna történetében eddig példanélküli akciósorozatot indított az államhatalom a magyar közösség, annak vezetői és intézményei ellen. Az ok-okozati összefüggések és a lehetséges következmények a tanulmány végén kerülnek kifejtésre.

A járásokban is jó eredményeket ért el a „KMKSZ” – UMP. A 42 fős Beregszászi Járási Tanácsba 40 képviselőjelöltet állított a párt, a leadott szavazatok 35,71%-át gyűjtötte be a magyar párt, 18926 szavazattal a legnagyobb frakció lett, 15 képviselői mandátumra tett szert. A „KMKSZ” – UMP listavezetőjét, Rezes Károlyt választották meg a Beregszászi Járási Tanács elnökének.

Az Ungvári Járási Tanácsba a 42 fős testületbe 41 jelöltet indított a „KMKSZ” – UMP, 11196 szavazattal, ami 14,29%-ot tett ki, 6 képviselői mandátumot sikerült megszerezni.

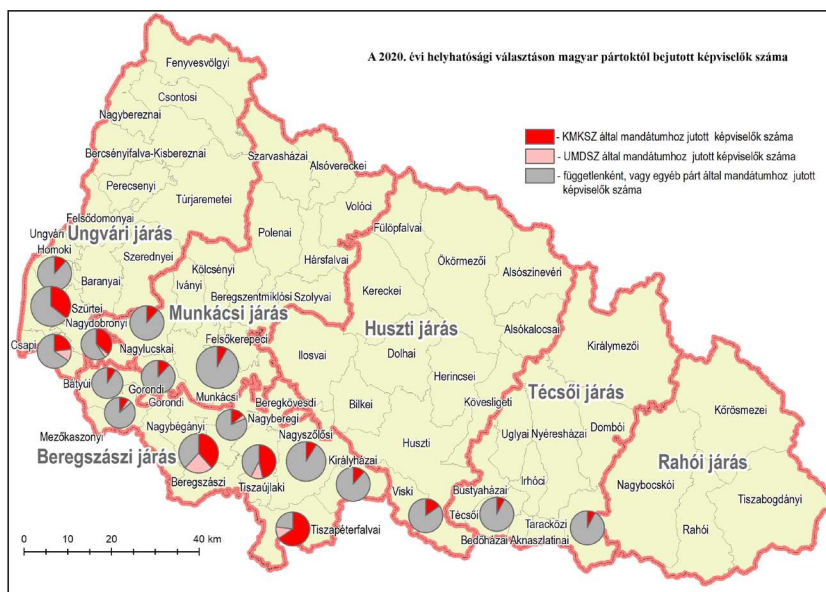
A 42 fős Munkácsi Járási Tanácsba 26 jelöltet indított a párt munkácsi járási szervezete. Az eredmények alapján 3460 szavazatot sikerült begyűjteni, ami valamivel kevesebb volt, mint a bekerüléshez szükséges szavazatszám. A szórványvidéken a Huszti Járási Tanácsba is indított jelöltek a „KMKSZ” – UMP, azonban itt sem sikerült elérni a szükséges 5%-os küszöböt.

A városok közül a 34 fős Beregszászi Városi Tanácsban 13 képviselői mandátumot szerzett a párt, a városhoz csatlakoztatott 14 településsel kialakított kistérségben magyar koalíciós többséget sikerült kialakítani, a „KMKSZ” – UMP (13) és az UMDP (8) 21 fős koalíciója abszolút többséget képez (4. ábra). A kistérség polgármesterének Babják Zoltán korábbi városvezetőt választották, a két magyar párt támogatásával független jelöltként induló Babjákot a szavazók 78%-a támogatta. A kistérség két alpolgármesterét a „KMKSZ” – UMP jelölése alapján választották meg.

A 38 fős Munkácsi Városi Tanácsban 3 fő képviseli a KMKSZ-t, a 26 fős Csapi testületbe 6 KMKSZ-es képviselőt, a Nagyszőlősi Városi Tanácsba 3 és a Técsői Városi Tanácsba 2 KMKSZ-es képviselőt sikerült bejuttatni a magyar érdekek képviseletére, jelentősebb pozíciókat nem sikerült ezekben a testületekben a magyaroknak megszerezni, azonban az állandó bizottságokba bekerültek. Az Ungvári Városi Tanácsba ezúttal nem sikerült bekerülni a „KMKSZ” – UMP képviselőinek, néhány

szavazat híján nem sikerült elérni a bekerülési küszöböt a megyeszékhelyen kialakított kistérségben. Az UMDP ugyanúgy nem került be az Ungvári Városi Tanácsba. A megyében megválasztott polgármesterek közül 1 fő a „KMKSZ” – UMP színeiben, további 7 polgármesterjelölt a „KMKSZ” – UMP támogatottjaként lett polgármester.

4. ábra. A 2020. évi helyhatósági választáson magyar pártoktól bejutott képviselők száma a kistérségekben

Forrás: Saját szerkesztés

Kijev az intézményes kárpátaljai magyar érdekvédelem megszűntetésére készül?

Hasonló címmel jelent meg egy kiváló elemzés a Kárpátalja hetilap hasábjain a választásokat követően kialakult helyzetről vidékünkön, melynek részleteit – módosítások nélkül – az alábbiakban foglalhatjuk össze.

Teljesen váratlanul érte a magyar közösséget az Ukrán Biztonsági Szolgálat (SZBU) 2020. november 30-i akciója, mely során házkutatást tartott a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) elnökénél, Brenzovics Lászlónál, valamint a KMKSZ-hez köthető intézményeknél, szervezeteknél: a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán működő Kárpátaljai Magyar Főiskoláért Jótékonyági Alapítványnál, az „Egán Ede” Kárpátaljai Gazdaságfejlesztési Központ” Jótékonyági Alapítvány székházában

és a Szövetség ungvári székházában. „A Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) és elnöke, Brenzovics László, valamint a szervezet alapítványai, intézményei ellen az Ukrán Biztonsági Szolgálat (SZBU) által – fegyveres kommandósok demonstratív bevetésével – indított fenyegető támadás egyértelműen bizonyítja, hogy az ukrán államhatalom a számára kedvező nemzetközi helyzetet kihasználva a kárpátaljai magyarság intézményes nemzetiségi és politikai érdekvédelmének a felszámolását tűzte ki célul.

A kárpátaljai magyar közösség ellen már korábban megindult egy negatív médiakampány a központi ukrán médiában, mely a 2014 februári, nyugati hatalmak támogatásával végrehajtott kijevi nacionalista hatalomátvétel után egyre intenzívebbé vált. Ez a folyamat tovább erősödött a nemzetiségi nyelvű oktatás teljes felszámolását célul tűző, 2017 szeptemberében elfogadott oktatási törvény elleni kárpátaljai magyar és magyarországi tiltakozás nyomán. A központi ukrán médiában elkezdődött a kárpátaljai magyarok démonizálása, szeparatistákként, mintegy az országba befurakodott idegen testként történő feltüntetése, magyar ellenségkép kialakítása az ukrán társadalomban. Rendszeressé váltak Kárpátalján a fenyegető magyarelles nacionalista tüntetések és akciók, amelyek a KMKSZ ungvári székháza elleni 2018-as gyűjtogatási kísérletben és robbantásos támadásban csúcspontot értek. Az államhatalom titkosszolgálati eszközök és módszerek bevetésével elkezdte a kárpátaljai magyar önkormányzati képviselők, értelmiségiek, orvosok, tanárok, újságírók, vállalkozók zaklatását. Nyilvánvaló hatósági segédlettel több száz kárpátaljai magyar személyes adatai kerültek fel a Mirotvorec nevű szélsőséges honlap „halállistájára”, miközben ezzel párhuzamosan sorozatban folyt a magyarok hatósági beidézése titkosszolgálati kihallgatásra.

A kárpátaljai magyarok elleni ukrán hatósági intézkedések jóval az oktatási törvény elfogadása és az ukrán–magyar államközi kapcsolatok megromlása előtt kezdődtek. Magyar Levente, a Külgazdasági és Külügyminisztérium gazdaságdiplomáciáért felelős államtitkára már 2017. április 7-i kárpátaljai látogatásán az MTI-nek nyilatkozva arra hívta fel a figyelmet, hogy egy ideje egyes ukrán hatóságok részéről sorozatban érik vegzálások a kárpátaljai magyar közösség magyarországi támogatásban részesülő szereplőit, intézményeinek vezetőit. »Ez ellen a magyar kormány részéről a leghatározottabban állást foglalunk, mert ennek a folyamatnak elértünk ahhoz a határához, amit nem tudunk tovább tolerálni« – jelentette ki. Már akkor jelezte, hogy egyes ukrán hatóságok részéről bizalmatlanság érezhető nemcsak a kárpátaljai magyarság gazdaságfejlesztési támogatását célzó programmal, hanem a Keleti Partnerség program keretében nyújtott

támogatásokkal kapcsolatban is. »Egyértelműen érezhető, hogy Kárpátalján fokozódik az ukrán hatóságok részéről a nyomás, szaporodnak a negatív gesztusok, jelzések, aggasztó fellépések, sőt vegzálások, amelyek a magyarországi támogatásban részesülő kárpátaljai magyarok elbizonytalanítására irányulnak« – mutatott rá az államtitkár fél évvel az ominózus tanügyi törvény elfogadása előtt, amire – tévesen – a helyzet elmérgesedését és az ukrán–magyar viszony megromlását szokás visszavezetni.

Sajnos nem hozott javulást a kárpátaljai magyar közösség helyzetében a politikán kívülről érkezett Volodimir Zelenskij kabarészínész példátlan társadalmi támogatás melletti megválasztása Ukrajna elnökévé. Sokan remélték, hogy a nyíltan agresszív magyarelles politikát folytató Petro Porosenko regnálása után gyökeres fordulat áll be a magyar kérdést illetően. Zelenskij elnökségének kezdetén ukrán részről volt ugyan némi próbálkozás az ukrán–magyar kapcsolatok javítására, mindenekelött Andrij Jermaknak, az Elnöki Hivatal vezetőjének kezdeményezésére. Őt azonban hamar kiiktatták a külpolitikai ügyek intézéséből, miközben csökkenésnek indult az egyébként is gyenge elnök népszerűsége, aki ezt – az Ukrajnában egyre leplezetlenebbül teret nyerő külső, elsősorban amerikai irányítás mellett és annak támogatásával – a Porosenko-féle szélsőségesen nacionalista irányvonal folytatásával igyekszik ellensúlyozni. A kárpátaljai magyarság szempontjából vészjósló jel volt, amikor idén áprilisban Zelenskij Olekszij Petrov volt SZBU-tábornokot, az ukrán kémelhárítás korábbi vezetőjét nevezte ki Kárpátalja kormányzójává, aki hamarosan Oleg Kocjubát, egy másik SZBU-tábornokot, korábbi helyettesét vette maga mellé kormányzóhelyettesnek. Petrov kinevezése figyelmeztető üzenet volt a központi államhatalom által az utóbbi években folytatott erőteljes propaganda-hadjáratral szeparatizmus gyanújába kevert magyar közösség számára az októberi helyhatósági választások előtt, amelytől Kijev azt remélte, hogy a magyar vezetők lejárásával, karaktergyilkosságával generált ellenszélben megszűnik a jelentős magyar képviselet a megyei, járási és településtársulási önkormányzatokban.

A kárpátaljai magyarok meglepetésszerű sikere a helyhatósági választásokon láthatóan felbőszítette a központi államhatalmat és külföldi kurátorait. Kijev ezért úgy döntött, hogy azonnal kihasználja a számára kedvezően alakuló nemzetközi helyzetet – amikor az amerikai elnökválasztáson a korábban Ukrajnával foglalkozó Joe Biden korábbi alelnök áll győzelemre, támadások érik Magyarországot az Európai Unió részéről, csatározás folyik Budapest és az Ukrajnában rendkívül erős befolyással rendelkező Soros György között –, és az SZBU bevetésével átfogó támadást

indít a kárpátaljai magyarság intézményei és vezetői ellen, mintegy kiütve a három évtized alatt kiépített, jól működő magyar intézményrendszer tartópilléreit. Jellemző, hogy a KMKSZ intézményeiben, alapítványainál és Brenzovics László elnök otthonában tartott titkosszolgálati házkutatások előestéjén a kárpátaljai magyarok fenyegető videóüzenetet kaptak egy magát a Jobb Szektor tagjának nevező ismeretlentől, aki Beregszász helységnévtáblája és a szélsőségesen nacionalista szervezet zászlaja előtt náci karlendítéssel nyomatékosította magyarelles gyűlöletbeszédét. Erről a fenyegető videofelvételről egyébként Hennagyij Moszkal volt kárpátaljai kormányzó egy televíziós nyilatkozatban azt állította, hogy azt az SZBU szervezte. Érdekes lenne meghallgatni a megyevezetői tisztségében minden magyarelles megnyilvánulás mögött az orosz titkosszolgálatokat sejtő Moszkal őszinte véleményét a KMKSZ-székház elleni robbantásos merénylet és az óriásplakátos, helységnévtáblás magyarelles provokációk valódi hátteréről is.

A KMKSZ és elnöke elleni támadás kapcsán a volt kémelhárító Petrov kormányzó ellentmondásba keveredett önmagával, amikor a házkutatások után a megyei állami adminisztráció hivatalos honlapján ukránul és magyarul közzétett nyilatkozatában elhatárolódott a titkosszolgálati akcióktól, mondván, azokról nem is tudott, miközben két nap múlva az Ukrinform állami hírügynökségnek kijelentette, hogy a hatóságok Brenzovics László meggyanúsítására készülnek, és hogy ő a házkutatások előtt tárgyalt a KMKSZ elnökével. A kormányzói nyilatkozatból egyértelműen kiviláglik, hogy a központi államhatalom nemzetközileg is szinte példa nélküli módon ki akarja iktatni Brenzovics Lászlót a politikai életből, tudva, hogy amint a Bibliában meg van írva: »Megverem a pásztort, és szétszélednek a nyáj juhái.« A magyarelles intézkedések utáni ukrainai és nemzetközi fejleményekből sejthető, hogy Kijev az oroszellenes nyugati geopolitikai érdekek szolgálatában szabad kezet kapott külföldi kurátoraitól a kárpátaljai magyar nemzetiségi és politikai érdekvédelem felszámolására. Amerika és az Európai Unió számára ugyanis bevallottan fontosabb Ukrajna bevonása a NATO-ba Oroszország gyengítése céljából, mint a kárpátaljai magyarok emberi és nemzetiségi jogainak a megvédése.”

Forrás- és irodalomjegyzék

Ukrajna Miniszteri Kabinete, 2020: КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ. Про затвердження перспективного плану формування територій громад Закарпатської області. РОЗПОРЯДЖЕННЯ № 572-р. від 13 травня 2020 р. Київ. <https://www.>

kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-perspektivnogo-planu-formuvannya-teritorij-gromad-zakarpatskoyi-oblasti-572130520

<https://decentralization.gov.ua>

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-19#Text>

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/805-20#Text>

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-19#Text>

<https://karpataljalap.net/2020/08/05/ amit-helyhatosagi-valasztasokrol-tudni-erdemes>

<https://karpataljalap.net/2020/08/12/ amit-helyhatosagi-valasztasokrol-tudni-erdemes-ii>

<https://karpataljalap.net/2020/08/19/ amit-helyhatosagi-valasztasokrol-tudni-erdemes-iii>

<https://karpataljalap.net/2020/08/19/ amit-helyhatosagi-valasztasokrol-tudni-erdemes-iv>

<https://karpataljalap.net/2020/08/19/ amit-helyhatosagi-valasztasokrol-tudni-erdemes-v>

<https://karpataljalap.net/2020/08/19/ amit-helyhatosagi-valasztasokrol-tudni-erdemes-vi>

<https://karpataljalap.net/2020/08/19/ amit-helyhatosagi-valasztasokrol-tudni-erdemes-vii>

<https://karpataljalap.net/2020/08/19/ amit-helyhatosagi-valasztasokrol-tudni-erdemes-viii>

<https://karpataljalap.net/2020/08/19/ amit-helyhatosagi-valasztasokrol-tudni-erdemes-ix>

<https://karpataljalap.net/2020/12/08/ kijeve-az-intezmenyes-karpataljai-magyar-erdekvedelem-megszuntetesere-keszul>

www.cvk.gov.ua

Т 32 Публікації на суспільну тематику. Наукове видання (збірник наукових праць) Науково-дослідного центру ім. Тиводора Легоцькі при Закарпатському угорському інституті ім. Ференца Ракоці II / Редактори: Єлизавета Молнар Д. та Федір Молнар. Берегове–Ужгород: ЗУІ ім. Ф.Ракоці II – ТОВ «РІК-У», 2021. – 352 с. (угорською мовою)

ISBN 978-617-7868-64-3

Дослідження у першому розділі збірника присвячені вивченню національного питання в Угорщині та законодавчих ініціатив XIX століття у цій сфері. Зокрема, це питання розроблених у 1860-х роках законопроектів про національності і національних концепцій; Закон про національності 1868 року та дилеми мультиетнічної держави, а також становище русинського руху в Північно-Східній Угорщині до і після австро-угорського компромісу. В інших розділах вміщені публікації на закарпатську тематику історичного та суспільного характеру. Видання рекомендується усім, хто цікавиться новітньою та сучасною історією Карпатського басейну, зокрема сучасного Закарпаття, національними, релігійними, суспільними та освітніми відносинами, політичним та економічним становищем краю.

УДК 300(=945.11)(477.87)

Наукове видання

Публікації на суспільну тематику

Збірник наукових праць

2021 р.

Рекомендовано до друку Вченою радою Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ
(протокол №8 від 03.12.2020 р.)

Підготовлено Науково-дослідним центром ім. Тіводора Легоцькі спільно з кафедрою історії
та суспільних дисциплін і Видавничим відділом ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ

Редактори: *Єлизавета Молнар Д. та Федір Молнар*
(ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ, Науково-дослідний центр ім. Тіводора Легоцькі,
Кафедра історії та суспільних дисциплін)

Рецензенти:

Роберт Барта, габілітований доктор (директор Інституту, доцент університету,
факультет суспільних наук Дебреценського університету, Інститут історії)

Василь Брензович, кандидат історичних наук (доцент, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ,
кафедра історії та суспільних дисциплін)

др. Габор Ердовді, професор (доктор Академії наук Угорщини, викладач університету,
Науковий університет ім. Лоранда Етвеша)

Дюло Фодор, кандидат географічних наук (проректор, доцент, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ,
кафедра географії та туризму)

Олена Куташи (заступник директора, Державний архів Закарпатської області)

Іван Мандрик, доктор історичних наук (професор, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ,
кафедра історії та суспільних дисциплін)

Йосип Молнар, кандидат географічних наук (завідувач кафедри, доцент, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ,
кафедра географії та туризму)

Льдіко Орос, кандидат педагогічних наук (президент ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ, доцент, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ,
кафедра педагогіки та психології)

Коректура: *Марта Гнатик-Рішко*

Технічне редагування та верстка: *Ласло Веждед*

Обкладинка: *Ласло Веждед*

УДК: *Бібліотечно-інформаційний центр „Опаціої Черє Янош” при ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ*

Відповідальні за випуск:

Льдіко Орос (президент Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці ІІ)

Степан Черничко (ректор Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці ІІ)

Олександр Добош (начальник Видавничого відділу ЗУІ ім. Ференца Ракоці ІІ)

За зміст опублікованих наукових праць відповідальність несуть автори.

Видання опубліковане за підтримки Кураторії «Domus» АН Угорщини

Видавництво: Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці ІІ (адреса: пл. Кошута 6, м. Берегове, 90 202. Електронна пошта: foiskola@kmf.uz.ua) *Статут «Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці ІІ» (Затверджено протоколом загальних зборів Благодійного фонду За ЗУІ, протокол №1 від 09.12.2019р., прийнято Загальними зборами ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ, протокол №2 від 11.11.2019р., зареєстровано Центром надання адміністративних послуг Берегівської міської ради, 12.12.2019р.) та ТОВ «РІК-У»* (адреса: вул. Гагаріна 36, м. Ужгород, 88 000. Електронна пошта: print@rik.com.ua) *Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК 5040 від 21 січня 2016 року*

Поліграфічні послуги: ПП Лац Ч.С. (пл. Кошута 4, м. Берегове, 90 202. Електронна пошта: kalvin.nyomda@gmail.com)

Підписано до друку 17.12.2020 Шрифт «Times New Roman». Папір офсетний, щільністю 70 г/м².
Ум. друк. арк. 28,6. Формат 70x100/16. Замовл. №69. Тираж 200.